

احمد افروز

کارشناس رسانه و ارتباطات

رسانه یکی از مهم‌ترین آبخشورهای فکری و فرهنگی جامعه است، پس نقش مهمی در حیات اجتماعی دارد؛ چراکه حیات رسانه در گرو تعامل با مخاطبی است که سعی در همسوسازی وی با نگرش‌ها و آموزه‌هایش دارد. در اینجااست که مسئله حقوق مخاطب به‌عنوان عامل هویت‌بخش به رابطه رسانه و مخاطب مورد توجه قرار می‌گیرد؛ یعنی موضوعی که از زمان پیدایش رسانه به معنای خاص آن، کمتر مرکز توجه قرار گرفته است. با توجه به رشد روزافزون ساختار رسانه‌ها، امروزه نمی‌توان رسانه را صرفاً یک بنگاه تولید خبر برای اعلام مواضع و تولید محتوا قلمداد کرد، بلکه رسانه باید الزاما مخاطب و حقوق او را به‌عنوان یک اصل راهبردی بشناسد تا با این شناخت، سیاست‌گذاری کرده و منشور اخلاق حرفه‌ای و تعهد حقوقی خود را تنظیم کند. به رسمیت شناختن حقوق مخاطبان و تدوین منشور حقوقی برای آنها، همچنین آموزش این‌ حقوق به خود مخاطبان برای آگاهی از حقوق و نحوه اعتراض به رعایت‌نشدن آنان،

راهکاری که لازمه حیات رسانه است؛

ریل گذاری پمپاژ خبری بر حقوق مخاطب

ازجمله راهکارهای بهبود وضعیت توجه به حقوق مخاطبان رسانه‌ها در کشور خواهد بود.

حقوق مخاطب در تقابل و تعامل با رسانه از موضوعاتی است که قانون‌گذار در هر نظام حقوقی باید به آن توجه اساسی داشته باشد و با طرح‌ریزی یک شبکه مفهومی، از ذهن و فکر تا رفتار مخاطب در مقابل تولیدات رسانه‌ای صیانت کند و این مهم نیازمند تدوین یک قانون مدون، جامع و مانع است؛ چراکه دایره حقوق مخاطبان به‌قدری گسترده است که بدون داشتن این منشور و مانیفستی روشن نمی‌توان به موفقیت رسانه و مقبولیت آن نزد افکار عمومی امیدوار بود.
مخاطبی که قرار است ذهن و روان خود را به دست رسانه بسپارد، دارای حقوقی است که رسانه متعهد، مکلف به رعایت آن و مراعات حریم مخاطب است. به شکل کلی و خلاصه‌وار، بخشی از این حقوق را می‌توان این‌گونه عنوان کرد: احترام به ارزش‌های عمومی جامعه، رعایت حیثیت و

واکنش نمایندگان به گزارش کمیسیون فرهنگی درباره حجاب در گفت‌وگو با «شرق»

اجبار راهکار مناسب نیست

عکس:محمد زین‌زور/تیم شترق

دستگاه‌هایی که در این زمینه کوتاهی کردند برخورد کنیم». این عضو هیئت‌رئیسه کمیسیون اجتماعی به‌عنوان موافق گزارش کمیسیون فرهنگی، از لازمه برخورد با بدحجابی و دستگاه‌هایی که به مقوله فرهنگی دراین‌باره توجه نداشته‌اند، صحبت کرد و آن را اولویت و مطالبه مردم دانست.

تحریک تکدید

بنابراین از تجایی که اعتراضات نسبت به برخی اتفاقات اخیر به‌تازگی فروکش کرده و هستند کسانی که در جریان‌ات ناآرامی‌های اخیر یا عزیزی را از دست داده باشند یا زخمی برداشته باشند یا با وجود عفو گسترده رهبری درباره بازداشت‌شدگان، عزیزی را در حبس نداشته باشند، برخی تندروها بدون توجه به شرایط جامعه سعی در تحریک افکار عمومی دارند.

ازاین‌رو با برخی نمایندگان موافق و مخالف این گزارش حساسیت‌زا، آن‌هم در این شرایط خاص گفت‌وگو کردیم.

اجازه نمی‌دهیم کسی از قانون حجاب عدول کند

احمد راستینه، سخنگوی کمیسیون فرهنگی مجلس یازدهم، در تشریح گزارش کمیسیون متبوع خود درباره عفاف و حجاب، به «شرق» گفت: «در تبصره یک ماده ۴۵ این‌نامه داخلی مجلس آمده است هرگاه دستگاه‌ها به وظایف خود درخصوص مسئولیت‌های قانونی عمل نکنند، کمیسیون تخصصی می‌تواند به ترک فعل دستگاه‌ها ورود کند و گزارشی از شرح وظایف دستگاه‌ها و انجام‌ندادن مسئولیت دستگاه‌ها به صحن ارائه دهد». نماینده مردم شهرکرد در مجلس یازدهم ادامه داد: «متأسفانه این روزها به بهانه‌های مختلف عده‌ای با کشف حجاب عملا قانون را زیر پا می‌گذارند و دستگاه‌ها هم در انجام وظایف‌شان دراین‌باره کوتاهی می‌کنند. برای اعمال تبصره یک ماده ۴۵ صراحتا از دولت و قوه قضائیه و ۳۲ دستگاه خواست‌ایم هرکدام به وظایف‌شان عمل کنند».

او توضیح داد: «صراحتا از قوه قضائیه درخواست کرده‌ایم برای به‌روزرکردن قانون براساس ظرفیت‌هایی که در اختیار دارد، لایحه‌ای دوفوریتی به مجلس ارائه دهد؛ یا دولت لایحه‌ای به مجلس بدهد و رئیس‌جمهور هم گزارش دستگاه‌هایی را که به وظایف فرهنگی خود عمل نکرده و ترک فعل کرده‌اند، به صحن مجلس ارائه دهد». راستینه تأکید کرد: «در راستای اجرای قانون با کسی مامشاث نداریم، ما فکر می‌کنیم از نظام جمهوری اسلامی هیچ کسی راضی نیست که قانون‌شکنی و زمینه‌های ناامنی در جامعه گسترش یابد؛ بنابراین وظیفه داریم با اعمال قانون در برابر هر قانون‌شکنی بایستیم. مجلس هم آمادگی دارد در راستای ان‌برخ‌تخ‌تر کردن قانون به دستگاه‌ها کمک کند». سخنگوی کمیسیون فرهنگی مجلس در پاسخ به این پرسش که اکنون اعتراضات اجتماعی فروکش کرده، آیا زمان مناسبی برای ارائه چنین گزارشی است؟ بیان کرد: «همه ما باید از اجرای قانون حمایت کنیم. امروز اگر قانون زیر پا گذاشته شود و شکسته شود، هیچ حرمتی حفظ نخواهد شد. مردم ما می‌دانند با هزینه‌های بسیار سنگین امنیت کشور را حفظ کرده‌ایم. بیش از ۲۰۰ هزار شهید دفاع مقدس و صدها شهید مدافع حرم و امنیت داده‌ایم. ما اجازه نمی‌دهیم با ریختن قیق قانون‌شکنی درباره حجاب، زمینه قانون‌شکنی‌های دیگر فراهم شود».

واکنش سازمان برنامه و بودجه به یک گزارش

اختصاص ۲۷ هزار میلیارد ریال برای حمایت از معلولان تا پایان سال

دولت سیزدهم تا دولت بیست و نهم ۱۹۶٫۹۶۵ میلیارد ریال معادل ۸۷ پایان سال جاری مبلغ ۲۷هزارو ۲۰۰ میلیارد ریال بابت پرداخت

کرامت افراد، حق برخوردتنظیم‌گری رسانه و انتشار مفاد آن، سواد رسانه‌ای، احترام به شعور و فهم مخاطب و عدم تعرض به احساسات او، دستیابی به اطلاعات عمومی صحیح، اعتراض به داده‌های نادرست، مورد نیاز و قابل اعتماد، منع نشر اکاذیب، دریافت داده‌های بدون سانسور موجه، سانسور داده‌های خشن، نژادپرستانه، تروریستی و نفرت‌پراکن، رعایت آسایش عمومی، رعایت سیاست‌های حریم خصوصی، پاسخ‌خواهی از بخش عمومی از طریق رسانه، حق بر رده‌بندی اطلاعات در دسترس کودکان و … . بنابراین طرح‌ریزی چنین نظام حقوقی جامع و قانون مشخص، شفاف و جزئی که حقوق مخاطبان را در همه شئون حفظ کند، امری لازم، مهم و در حیطه عملکرد متخصصان حقوق، دانایان رسانه و اندیشمندان جامعه‌شناس است تا با درنظرگرفتن همه جوانب امر، منشوری حقوقی طرح‌ریزی کنند تا فعالیت رسانه بر مدار رعایت و تکریم حقوق مخاطب باشد. حال آنکه نه‌تنها در این زمینه از گذشته‌های دور درگیر کاستی و خلأ

راستینه در واکنش به این نکته خیرنگار «شرق» که این افراد معترض به اجرای نادرست برخی سیاست‌های فرهنگی را به نقل از رئیس قوه قضائیه که گفته بود مشمولان عفو رهبری ۲۲ هزار نفر بوده‌اند، انگشت‌شمار ندانست، گفت: «این تعداد در مقابل ۹۰ میلیون نفر در همه مناسبت‌ها و راهپیمایی‌های مختلف حضور میلیونی دارند و نشان می‌دهد به نظام و حجاب پایبندند، انگشت‌شمار هستند؛ بنابراین موضوع ما بدحجاب‌ها نیستند؛ بلکه طرف حساب ما کسانی هستند که کشف حجاب کرده‌اند و قانون را نادیده گرفته‌اند». سخنگوی کمیسیون فرهنگی گفت: «قاپبه مردم ما ملتی متدین، عقیف و پاکدامن‌اند و ما با گروه انگشت‌شمار ی طریقیم که قانون را رعایت نمی‌کنند. فکر می‌کنند نظام نسبت به این قصه برنامه‌ای ندارد و بی‌تفاوت است. درحالی‌که حجاب به قانون‌شکنی حساس هستیم». او با اشاره به آمار ۷۹درصد موافقان حجاب که برخی رسانه‌های اصولگرا و حامیان حجاب اجباری منتشر کردند، گفت: «در گزارش کمیسیون درباره درصد موافقان حجاب صحبت نکرده‌ایم و این آمارها را مراکز پژوهشی و علمی و ارزیابی و نظارت مشخص کرده‌اند. به جرئت می‌گوییم قاپبه ملت ما خواستار اجرای قانون هستند و هیچ کسی از قانون‌شکنی حمایت نمی‌کند. کسانی که با کشف حجاب می‌خواهند بگویند قانون را قبول نداریم، زمینه را برای قانون‌گریزی‌های دیگر هم فراهم می‌کنند؛ اما ما مقابل آن می‌ایستیم». راستینه ادامه داد: «حجاب و پوشش در جامعه ایرانی خط مقدم هویت ما است. دشمن سال‌ها برنامه‌ریزی کرده که این خط مقدم فروریزد. سال‌ها طراحی کرده سبک زندگی ایرانی-اسلامی ما دچار خدشه شود. درحالی‌که در ایران قبل از اسلام زنان عقیف و محجبه بوده‌اند و آثار منقش تخت جمشید این زنان محجبه را نشان می‌دهد. اساسا حجاب برای زنان ایرانی قبل از اسلام یک افتخار بوده است؛ اما دشمن تلاش کرده با فرهنگ لیبرالی، فرهنگ شهروند آمریکایی را به زنان ما تحمیل کند». سخنگوی کمیسیون فرهنگی نسبت به اجبار غرب برای تحمیل بی‌حجابی به زنان انتقاد کرد. او گفت: «انتخاب حجاب، انتخاب زنان ایرانی است».

جامعه‌زبان زور و اجبار نمی‌پذیرد

اما برخلاف او مسعود پزشکیان، نماینده چند دوره مردم تبریز در مجلس، در گفت‌وگو با «شرق» با تأیید اینکه چنین طرح و لویایحی درباره عفاف و حجاب درشرایط فعلی ریختن بنزین بر آتش نارضایتی مردم هستی، گفت: «اگر می‌خواهیم رفتار انسان‌ها را اصلاح کنیم، روش اینکه با این افراد چگونه مجادله و بحث کنیم، باید بهترین و مناسب‌ترین روش باشد. اگر روشی را برای مباحثه انتخاب کنیم که همراه با اعمال زور باشد، قطعاً بی‌نتیجه خواهد بود». پزشکیان افزود: «هم در احادیث و هم کتب دین و هم رفتار پیامبران و امامان رفتاری که همراه با تحکم باشد، نیست. فشار و تحکم قطعا نتیجه عکس می‌دهد و باید با رفتار و اخلاق خوش چیزی را به دیگران تفهیم کنیم، نه با اجبار و زور». او ادامه داد: «توصیه دین است کسی که می‌خواهد مردم را هدایت کند، قبل از اینکه به مردم چیزی را بگوید، باید اول در خودش این رفتار را اصلاح کند؛ یعنی اگر می‌خواهیم به کسی چیزی را بگوییم، با رفتار خود این را نشان دهیم، نه اینکه با تحکم و اعمال زور و تهدید؛ بنابراین معتقدم زبان زور کارایی و خروجی ندارد و جامعه زور را نمی‌پذیرد».

مجلس ودولت درک درستی از فضای جامعه ندارند

شهریار حیدری، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی، نیز در گفت‌وگو با «شرق» نسبت به گزارش کمیسیون فرهنگی درباره حجاب که می‌تواند بنزین بر آتش اعتراضات باشد، هشدار داد و گفت: «شواهد امر نشان می‌دهد مجلس و دولت درک درستی از فضای جامعه ندارند. اگر داشتند، واقعیت‌های جامعه را می‌دیدند و براساس واقعیت‌ها حرف می‌زدند و تصمیم می‌گرفتند، نه این‌دال‌های ذهنی خودشان». نماینده مردم قصرشیرین در مجلس یازدهم افزود: «البته مردم ایران طی تاریخ همواره دارای حجاب بوده و هستند. حجاب باطنی است و کسی هم حاضر نیست رفتاری خلاف عرف جامعه انجام دهد. باید بپذیریم هرساله میلیارد‌ها تومان را در قالب بودجه‌های فرهنگی به دستگاه‌های مختلف داده‌ایم که به‌هیچ‌وجه این بودجه‌ها در امور فرهنگی مؤثر نبوده‌اند؛ اما به جای اینکه بگوییم این دستگاه‌ها در انجام امور فرهنگی ناکارآمد و ناتوان بوده‌اند، در عوض مردم را مقصر می‌دانیم. این رفتار درستی نیست». حیدری بیان کرد: «بنابراین اگر صحبت‌ها و تصمیمات براساس واقعیت‌های جامعه باشد، دچار این تناقض‌گویی‌ها نمی‌شویم. بهترین مثال هم رهبری هستند که این موضوع را به‌وضوح و شفاف تبیین کرده و گفتند این دختران کم‌حجاب دختران ما هستند. به صورت مستقیم و غیرمستقیم به مسئولان فهماندند که کار فرهنگی انجام دهند؛ اما برعکس برخی نمایندگان با چنین رفتار و گزارش‌هایی صرفا می‌خواهند حرفی زده باشند و از خود رفع تکلیف کنند. کار اشتباهی است و به دلیل ناتوانی در انجام امور فرهنگی، تغییر نمی‌کند». این عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس تأکید کرد: «نمی‌توان واقعیت‌های روز جامعه را نادیده گرفت. باید بدانیم هرجا که اجبار اعمال شده است، نتیجه عکس داده است. البته واکنش جامعه به این امر را نمی‌توان لجبازی دانست؛ بلکه ناکارآمدی حوزه‌های فرهنگی است که نتوانسته‌اند مردم را در قبال حجاب قانع کنند». او افزود: «وقتی حوزه فرهنگی ناتوان است، آن را به حوزه پلیس وارد می‌کنند که کار اشتباهی است و به دلیل ناتوانی در انجام امور فرهنگی، مردم را در مقابل پلیس قرار دادند؛ بنابراین تأکید می‌کنم با اجبار چیزی درست نمی‌شود. همان‌طور که با اجبار و دستور اقتصاد درست نشد و قیمت ارز پایین نیامد، در حوزه فرهنگی هم زور و اجبار جواب نمی‌دهد».

بوده‌ایم، بلکه علی‌رغم توسعه رسانه‌ها از مکتوب به شنیداری و دیداری و در ادامه رسانه‌های اینترنتی و امروزه رسانه‌های نوین در فضای مجازی، اغلب قوانینی که درباره حقوق مخاطبان رسانه‌ها در کشور اعمال می‌شود، استنباطی از قوانین مربوط به رسانه‌های چاپی است و این به آن معناست که هنوز نگرشی جدی درباره حقوق مخاطب در رسانه وجود ندارد.

پایان سخن اینکه امروزه مخاطب در کهکشان رسانه‌ای در یک تنگنای پریپیچ‌وخم گرفتار آمده که استحاله و ازخودبیگانگی دو مشخصه ناگزیر انسان امروزی را دامن زده است. از این‌رو تنها ناجی مخاطب در این هزارتوی تودرتو، تدوین قانونی جامع استت تا بر اساس آنچه مطرح شد، حداقل راه تنفسی برای مخاطب گرفتار در هوای ناسالم رسانه‌ای ایجاد شود و با فرارگرفتن رسانه در چارچوب کنترل‌های حقوقی مخاطب‌محور، تولید محتواهای نامطلوب و درج نااطلاعات و ترویج سوگیری‌های جناحی که اغلب به هیچ‌انگاری مخاطب می‌انجامد، به حداقل برسد.

خبر برگزیده

سخنگوی قوه قضائیه در رابطه با ماجرای مسمومیت دانش آموزان:

بهتر است از کلمه بدحالی به جای مسمومیت استفاده کنیم

مسعود ستایشی در آخرین نشست خبری در سال ۱۴۰۱ ضمن تبریک فرارسیدن اعیاد ماه شعبان و گرامیداشت روز شهید گفت: با توجه به نام‌گذاری سال ۱۴۰۱ به نام سال «تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین» کلیه دادگستری‌ها در سراسر کشور بسیج شدند تا در ستادهای مرکزی تلاش لازم را در زمینه تولید انجام دهند.

سخنگوی قوه قضائیه در پاسخ به سوآلی درباره اعلام جرم درباره سه رسانه و آذر منصوری، رضا کیانیان و صادق زیباکلام گفت: در ارتباط با افرادی که نام برده شد، نسبت به آقای کیانیان باید بگوییم، مع‌الاسف که مشاهده می‌کنیم برخی از افراد نشر اکاذیب می‌کنند و بارها هم عنوان می‌کنیم افراد رعایت‌کنند، پرونده ایشان در مرحله تحقیقات مقدماتی در شعبه دادرسی عمومی تهران در حال رسیدگی است و اتهام ایشان نشر اکاذیب است.

وی ادامه داد: درخصوص خانم منصوری و آقای زیباکلام باید بگویم قرار جلب به دادرسی صادر و پرونده به داد‌آه کیفری دو ارسال شده است. اتهام این افراد تشویب افکار عمومی و فعالیت تبلیغی علیه نظام است که قرار منع تعقیب صادر شده است. سخنگوی قوه قضائیه افزود: همچنین باید بگویم سه روزنامه هم در روزهای اخیر اقداماتی انجام داده‌اند که واقعا قابل دفاع نیست و پرونده‌شان در دادسرا در حال رسیدگی است.

وی در پاسخ به سوآلی درباره آخرین وضعیت پرونده آتش‌سوزی در زندان اوین گفت: این پرونده ۴۰ متهم دارد. تحقیقات به لحاظ اهمیت پرونده ادامه دارد و تا یک ماه آینده قرار نهایی صادر خواهد شد و سپس به داداه صالح ارسال می‌شود.

ستایشی در پاسخ به سوآلی درباره متواری شدن سینا استوی مدیرعامل صرافی کریپتولند گفت: از همین تریبون اعلام می‌کنم و امیدوارم ایشان حرف‌های من را بشنود و بیاید؛ آقا جان اگر صدای من را در گوش بده و دقت کن، براساس قرار قانونی که صادر شده است، خودت را معرفی کن. این فرد با قرار وثیقه قانونی ۱۲۶ میلیارد تومانی آزاد شده است. احضار شده ولی مراجعه نکرده است و اتهامش اخلال در نظام اقتصادی از طریق خریدو فروش رمزارز به طور غیرقانونی است و براساس تدابیر قضائی صورت‌گرفته حدود ۱۹۵ میلیارد تومان از اموال وی توقیف شده است. ایشان برای چهار هزار و ۵۰۰ نفر مشکل ایجاد کرده است.

سخنگوی قوه قضائیه در پاسخ به سوآلی درباره برخورد خشن با یک زن مقابل کمک مدرسه که تصاویر آن چندی پیش منتشر شد، گفت: کمتر از چند ساعت پس از انتشار این تصاویر، دادرسرای نظامی تهران ورود پیدا کرد و فردی که متعرض به آن خانم بود، شناسایی و دستگیر و پس از احضار تفهیم اتهام شد و قرار تأمین کیفری و نظارت قضائی برای وی صادر شد. تصمیمات مجدانه و محکم دادرسرای نظامی انجام شد و اکنون پرونده در حال تحقیقات است و در ادامه با صدور قرار نهایی اطلاع‌رسانی خواهد شد.

وی در پاسخ به سوآلی مبنی بر اینکه فرد مورد اشاره عضو کدام نهاد بوده است گفت: این فرد عضو فراجا نبوده است. در ارتباط با آن خانم چیزی که دلالت بر تشکیل پرونده باشد، تاکنون به ما نرسیده است.

سخنگوی قوه قضائیه درباره ماجرای مسمومیت در مدارس گفت: ابتدا بهتر است از کلمه بدحالی به جای مسمومیت استفاده کنیم. در استان فارس هست نفر بازداشت‌شده‌اند و مرتب‌تین احتمالی هم تحقیقات در مورد آنها انجام و نتایج اعلام می‌شود. قوه قضائیه هیچ مسامحه‌ای با سرلحقه‌های احتمالی این موضوع نخواهد داشت و با برهم‌زدندگان امنیت روان مردم و کسانی که مواد مرتبط با این مسئله را تهیه می‌کنند با قاطعیت برخورد و اشد مجازات بر اساس تصمیم دادگاه خواهند داشت.

وی افزود: مسمومیت یک چیزی است که باید عوارض آن مشخص باشد. آزمایشگاه‌های تخصصی و سم‌شناسی مشخص می‌کنند که مسمومیت هست یا نه؛ تا الان گزارش یا یافته علمی مبنی بر مسمومیت نداشته‌ایم.

سخنگوی قوه قضائیه در پاسخ به سوآلی در رابطه با رای پرونده هوایمپای اوکراینی گفت: ۲۰ جلسه دادگاه در رسیدگی به اتهامات متهمین تشکیل شده است و ریاست دادگاه و هیئت دادگاه وقت کامل گذاشته‌شده‌اند و با دقت و ظرافت به موضوع رسیدگی شده است و بعد از برگزاری جلسات ختم دادرسی اعلام شد و مبادرت به اشنای رای شد. بر اساس آخرین اطلاعات ان‌شاه‌الله قبل از سال رای صادر می‌شود و این رای قابلیت اعتراض دارد و در مرجع بالاتر قابلیت طرح دارد و می‌تواند مورد رسیدگی واقع شود. ستایشی با طرح سوآلی مجددا در رابطه با مسمومیت دانش‌آموزان یادآور شد: پدیری که فرزندش را با دادن مواد بدحال‌کننده تحریک می‌کند و خودش فیلم می‌گیرد، شما بگویید با این پدر چه باید کرد؟